

Аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 2 дугаар
хуралдааны 9/25 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2020-2024 ОНЫ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР**

**ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖСЭН “СТАНДАРТТАЙ, ШИНЭ-ХОВД”-ЫН
ТӨЛӨӨ ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЕ.**

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 8 дахь удаагийн сонгуулийн үр дүнд шинээр томилогдсон Засаг дарга нь Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тулгуурлан иргэний нийгмийн байгууллагууд, иргэд олон нийтийн саналуудад үндэслэн 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөрөө тодорхойлж байна.

Энэхүү үйл ажиллагааны хөтөлбөрөө боловсруулахдаа халдварт тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг амжилттай даван туулж хүний болон эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг хангах хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн зорилтууд, яам, агентлаг, Олон улсын байгууллагуудын санал зөвлөмж, судалгаа бодит байдалд үндэслэн бодлогын залгамж чанарыг хадгалан хэрэгжүүлж эхэлсэн төсөл хөтөлбөрүүдээ үргэлжлүүлж, аймгийнхаа эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг шинэ шатанд гаргаж “Стандарттай, Шинэ-Ховд”-ыг цогцлоохоор 6 багц асуудлын хүрээнд зорилго, зорилтуудаа дэвшүүллээ.

**НЭГ. “КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ,
НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО.**

1.1. Цар тахалтай холбоотой Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй нийгмийн халамж, эдийн засгийн бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлж, хүүхэд багачууд, иргэд, гэр бүл, аж ахуйн нэгжээ эрсдлээс хамгаална.

1.1.1. Ариутгал, халдваргүйжилт, ариун цэврийн горимыг хангахад шаардлагатай эм хэрэгсэл, ариутгалын бодис, хөрөнгө санхүүгийн нөөцийг бүрдүүлнэ.

1.1.2. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийг улирлын томуугийн вакцинд бүрэн хамруулна.

1.1.3. Онцгой байдал, гамшгийн үеийн хариу арга хэмжээний нөөцийн бэлэн байдлыг бүрдүүлнэ.

1.1.4. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд лабораторийн RT-PCR тоног төхөөрөмжийг нийлүүлж, бүх төрлийн халдварын үүсгэгчийг орон нутагтаа оношилдог болно.

1.1.5. Шинэ болон сэргэн тархаж байгаа халдвараас сэргийлэх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг тогтмол зохион байгуулна.

1.1.6 Халдварын голомтыг цомхотгох, хөл хорио тогтооход ажилласан мэргэжлийн байгууллагуудын эмч, албан хаагч, ажилчдад олгох зардлыг шийдвэрлэж ажиллана.

1.1.7. Булган боомтод тандалтын нэгж байгуулна.

ХОЁР. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО.

Эрүүл мэнд:

2.1. Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж, оношилгоо, эмчилгээний технологийг өргөжүүлэн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулж, хүний хөгжлийг хангах, эрүүл мэндийг хамгаалах, төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх, соён гэгээрүүлэх цогц үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

2.1.1. “Эрүүл иргэн” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, иргэдийг жил бүр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг шинжилгээнд хамруулан өвчлөл, нас баралтыг бууруулан дундаж наслалтыг уртасгана.

2.1.2. Халдварт өвчний тандалт, сэргийлэлт, бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээний чадавхийг бэхжүүлж, бэлгийн замаар дамжих халдвар, сүрьеэ өвчний тархалтыг хязгаарлана.

2.1.3. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн ариутгалын тасгийн тоног төхөөрөмжийг бүрэн шинэчилнэ.

2.1.4. Нэн шаардлагатай товлолын болон сайн дурын дархлаажуулалтанд зорилтот бүлгийн иргэдийг хамруулж, тарилгатай халдварт өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээг авна.

2.1.5. Аймгийн Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв, Булган сумын Нэгдсэн эмнэлэгт “Эрүүл мэндийг дэмжих төв”-ийг байгуулж, эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт орох иргэдийн хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.1.6. “Элэг бүтэн Монгол”, “Эрүүл хүүхэд-эрүүл шүд”, “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд”, “Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх”, “Хавдрын эсрэг” зэрэг төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлж, өвчлөлийг бууруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

2.1.7. “Эх хүүхдийн ээлтэй тусламж үйлчилгээ” дэд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, “Перинаталогийн кабинет” байгуулж, өсвөр үеийн тусламж үйлчилгээний үйл ажиллагааг тогтворжуулан, эх, хүүхдийн өвчлөл, эндэгдэлийг бууруулна.

2.1.8. Уламжлалт эмчилгээ, нөхөн сэргээх, сэргээн засах тусламж үйлчилгээг өргөжүүлэн байгалийн өвөрмөц тогтоц, рашааныг түшиглэн сувилал байгуулах үйл ажиллагааг дэмжинэ.

2.1.9. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийг түшиглэн “Эрүүл эр хүн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, эрэгтэйчүүдэд зонхилон тохиолдох өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэн эрүүлжүүлэх арга хэмжээг авна.

2.1.10. Хүүхдийн эмнэлгийг түшиглэн “Тусгай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийн оношилгоо, зөвлөгөө өгөх төв”-ийг байгуулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, эмч, мэргэжилтнээр ханган тогтвортой ажиллуулах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2.1.11. Зоонозын өвчин судлалын төвийн барилгыг шинээр барьж, ашиглалтад оруулна.

2.1.12. Аймгийн төвд 50 ортой хүүхдийн эмнэлгийг ашиглалтад оруулж, Дөргөн, Жаргалант сумын Буянт, Булган сумын Булган өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилгуудыг шинээр барина.

2.1.13. Алтай, Мөнххайрхан, Мянгад, Эрдэнэбүрэн, Цэцэг сумын эмнэлгийн барилгыг өргөтгөж, Дарви, Зэрэг, Манхан сумын эмнэлгийн барилгад их засвар хийнэ.

2.1.14. Сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийг нэгдсэн дулаан, цэвэр бохирын системд холбож, орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгох ажлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.

2.1.15. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв, Нэгдсэн эмнэлэг, сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн тусламж үйлчилгээнд зайлшгүй шаардлагатай тоног төхөөрөмж, компьютерээр үе шаттай хангана.

2.1.16. Хөдөөгийн ард иргэдэд эрүүл мэндийн цогц үйлчилгээ үзүүлэх тусгай тоноглогдсон автомашин олгоно.

2.1.17. Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвийн өргөтгөлийн барилгын ажлыг эхлүүлж, мооргийн барилгыг шинээр барьж, Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийг Амаржих газартай хүзүүвчээр холбоно.

2.1.18. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн яаралтай тусламж /103/-ийг өргөжүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангаж, эрүүл мэндийн байгууллагуудын түргэн тусламжийн парк шинэчлэлтийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

2.1.19. “Чадварлаг эмч, мэргэжилтэн” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, мэдлэг

чадварыг дээшлүүлэх, гадаад, дотоодод сургаж мэргэшүүлэхэд бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.

2.1.20. “Сувилахуйн хөгжлийн төв”-ийг байгуулж, бүх талын дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

2.1.21. Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд шинэ технологи, ажилбарыг нутагшуулах, ажлын байрны мэргэшүүлэх, чадавхжуулах сургалт зохион байгуулахаар эрүүл мэндийн лавлагаа төвүүдээс томилогдон ажиллах эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн орон нутагт амьдрах хугацааны байрны асуудлыг шийдвэрлэнэ.

2.1.22. Анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагуудад ажиллаж буй эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн хөдөлмөр аюулгүй байдлыг хангасан хувцас, багийн эмч нарыг багц цүнхээр хангана.

2.1.23. Эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтнуудын нийгмийн асуудлыг дэмжиж, орон сууцны газар, дэд бүтцийн асуудлыг шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлж, Булган сумын Нэгдсэн эмнэлгийн эмч, ажилчдын 45 айлын орон сууцыг ашиглалтанд оруулна.

2.1.24. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, хүртээмжийг сайжруулан бүртгэл, хяналтын цахим тогтолцоог нэвтрүүлж, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлнэ.

2.1.25. “Цахим Монгол” хөтөлбөрийн хүрээнд эрүүл мэндийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлж, эмчилгээ, оношилгоо, сургалтанд алсын зайн технологийн ашиглалтыг өргөжүүлнэ.

2.1.26. Эрүүл мэндийн салбарт гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийн аргыг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн даатгалын санхүүжилтийг нэмэгдүүлнэ.

Биеийн тамир, спорт:

2.2. Биеийн тамир, спортыг эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маяг, аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг, хүний хөгжлийн үндсэн хэрэглүүр болгож хөгжүүлнэ.

2.2.1. Иргэдийн нийтийн биеийн тамир, их спортоор хичээллэх орчин нөхцөлийг сайжруулж, нийтийн биеийн тамирын арга хэмжээг санаачлан зохион байгуулах иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд дэмжлэг үзүүлнэ.

2.2.2. “Спортын аварга” хөтөлбөр, тамирчид, дасгалжуулагчдыг урамшуулах журмыг шинэчлэн хэрэгжүүлнэ.

2.2.3. Орон нутгийн спортын клубуудыг магадлан итгэмжлэлд хамруулж, спортоор хичээллэдэг иргэдийн тоог нэмэгдүүлнэ.

2.2.4. Олон улсын болон улсын аварга шалгаруулах тэмцээнийг орон нутагтаа зохион байгуулж, тамирчид, дасгалжуулагчдын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

2.2.5. Аймгийн Засаг даргын дэргэд амжилт гаргаж, өсөж дэвших ирээдүйтэй өсвөрийн шигшээ баг, тамирчдыг бэлтгэж, материаллаг баазаар хангана.

2.2.6. Ховд аймгийн Залуучуудын спортын их наадмыг 2023 онд зохион байгуулна.

2.2.7. Цэцэг, Дарви, Эрдэнэбүрэн сум, Жаргалант сумын Бугат, Хайрхан багийн спорт заалыг ашиглалтад оруулна.

2.2.8. Рашаант-Цамбагарав, Алагтолгой-Хайрхан багуудын дунд стандартын шаардлага хангасан биеийн тамирын болон тоглоомын талбай байгуулна.

2.2.9. "Төв цэнгэлдэх хүрээлэн"-д их засвар хийнэ.

2.2.10. Спортын салбарын тоног төхөөрөмжийг үе шаттай шинэчлэн, материаллаг баазыг бэхжүүлнэ.

2.2.11. Биеийн тамир, спортын газрын их зааланд урсгал, бага заалны барилгад их завсар хийнэ.

2.2.12. Хүүхэд залуучууд, төрийн албан хаагчдын эрүүл мэнд бие бялдрыг хөгжүүлэх "Дугуйтай Ховд" дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

2.2.13. Иргэдийн эрүүл дадал хэвшлийг дэмжих зорилгоор гүйлт, алхалтын замыг Их гүүр, Шар сүмийн чиглэлд байгуулна.

Боловсрол:

2.3. Хүн амд чанартай боловсрол эзэмших боломж бүрдүүлэн тэгш хамруулах тогтолцоог бэхжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлж, хүүхдэд ээлтэй аймаг болно.

2.3.1. Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, яслийн үйлчилгээг өргөжүүлнэ.

2.3.2. Сургуулийн өмнөх боловсролд 3-5 насны хүүхдүүдийг хамруулж, хувилбарт сургалтын чанар хүртээмжийг сайжруулан, хамран сургалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.3.3. 5 настай хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд хамруулж, бага, суурь боловсролын хамран сургалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.3.4. "Чанартай боловсрол" дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж орон нутгийн ерөнхий боловсролын чанарын үнэлгээний тогтолцоог бүрдүүлэн, сургалтын чанарыг сайжруулна.

2.3.5. Сургуулиудын бүтэц, хэв шинжийг орон нутгийн онцлог, хэрэгцээнд нийцүүлэн оновчтой болгож, төрөлжсөн, гүнзгийрүүлсэн, олон улсын хөтөлбөртэй сургуулиудийг хөгжүүлнэ.

2.3.6. Монгол хүний хүмүүжлийг дээдэлсэн, зан чанар, ёс суртахуунтай уялдсан сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулан өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр бүх цэцэрлэг, сургуульд хэрэгжүүлнэ.

2.3.7. "Тогтвортой хөгжлийн боловсрол" дэд хөтөлбөр боловсруулж, Олон нийтийн оролцоот сургууль, цэцэрлэгийг хөгжүүлж, сургууль бүхлээрээ ажиллах арга,

хандлагыг үйл ажиллагаанд нь нэвтрүүлэн, олон нийтийн оролцоо, түншлэлийг өргөжүүлнэ.

2.3.8. “Монгол хэл бичиг” дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.3.9. “Чадварлаг багш, сурагч, оюутан” дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж, багш нарын мэргэжил, ур чадварыг сайжруулж, олон улсын болон улсын түвшинд амжилт гаргасан багш, сурагч, оюутнуудыг алдаршуулан урамшуулна.

2.3.10. “Стандарттай Ховд хөтөлбөр”-ийг сургууль, цэцэрлэгийн орчин, үйл ажиллагаанд нэвтрүүлнэ.

2.3.11. Суралцагчдад ээлтэй сургалтын орчныг бүрдүүлж, тусгай хэрэгцээт хүүхдийг ердийн сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломжийг нэмэгдүүлнэ.

2.3.12. Жаргалант суманд шинээр 2 цэцэрлэг барьж, 9, 10 дугаар цэцэрлэгийн өргөтгөлийг ашиглалтад оруулж, 6 дугаар цэцэрлэгийн барилгыг өргөтгөж, 2, 5, 7, 10, 12, 13, Зэрэг, Эрдэнэбүрэн, Манхан, Ховд, Цэцэг сумын цэцэрлэгийн барилгуудад их засвар хийнэ.

2.3.13. Жаргалант суманд 12 жилийн 8 дугаар бүрэн дунд сургуулийг шинээр барьж, сургуулиудын ачааллыг тэнцвэржүүлж, сургалтын чанарыг ахиулна.

2.3.14. Манхан, Зэрэг суманд сургуулийн дотуур байр барьж, Үенч, Эрдэнэбүрэн, Ховд сумын сургуулийн дотуур байрны барилгын их засвар хийнэ.

2.3.15. Мөнххайрхан, Ховд сумын сургуулийн барилгыг өргөтгөж, Буянт, Ховд, Зэрэг сум, Цаст-Алтай сургуулийн /хуучин/ хичээлийн байр, 3, 6 дугаар сургуулийн барилгын их засвар хийж, 7 дугаар сургуулийн барилгын дулаан алдагдлыг бууруулна.

2.3.16. Жаргалант сумын 7 дугаар сургууль, 10 дугаар цэцэрлэгийн барилгыг нэгдсэн дулааны шугам сүлжээнд холбоно.

2.3.17. Жаргалант сумын 2 дугаар сургуулийн гал тогоо, номын сан, 1, 2 дугаар сургуулийн спортын заалыг засварлана.

2.3.18. Прогресс сургуулийн спорт заалны шалыг шинэчилж, Прогресс, Цаст-Алтай цогцолбор сургуульд биеийн тамирын талбай байгуулна.

2.3.19. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын физик, хими, биологи, мэдээлэл зүй, технологи, гадаад хэлний хичээлийн лабораториудыг үе шаттай шинэчилнэ.

2.3.20. Ерөнхий боловсролын сургуулийн “Үдийн цай” үндэсний хөтөлбөрийг “Үдийн хоол” болгон, ус цэвэршүүлэх тоног төхөөрөмжөөр хангана.

2.3.21. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын сурагчдын ширээ, сандлыг бүрэн шинэчилж, ухаалаг самбартай болгоно.

2.3.22. Ерөнхий боловсролын дотуур байр, цэцэрлэгүүдийн хүүхдийн зөөлөн эдлэл, тоглоом, тавилгыг үе шаттайгаар шинэчилнэ.

2.3.23. Багш нарын компьютерыг бүрэн шинэчилнэ.

2.3.24. Багшийн хөгжлийн ордон-Насан туршийн боловсрол төвийн барилгыг барина.

2.3.25. Нүхэн жорлонтой цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

2.3.26. Спортын төрөлжсөн сургалттай дунд сургуулийг байгуулна.

2.3.27. Бүх насны суралцагч, иргэдэд зориулсан онлайн сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, хүн бүр орон зай, цаг хугацаанаас үл хамааран өөрийн хүссэн чиглэлээр насан туршдаа суралцах боломжийг бүрдүүлнэ.

2.3.28. Ховд Их сургуулийг бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд тулгуурлан нийгэм, түүх соёл, эдийн засаг, байгаль орчин, экологийн судалгаа шинжилгээнд суурилсан Баруун бүсийн Их сургууль болгон өргөжүүлнэ.

2.3.29. Их голын ард байгуулагдаж буй шинэ суурьшлын бүсэд цэцэрлэг, бага сургууль, өрхийн эмнэлэг, үйлчилгээний төв, дэд бүтэц байгуулах ТЭЗҮ боловсруулж, ажлыг эхлүүлнэ.

2.3.30. Ахлах болон төгсөх ангийн сурагчдад мэргэжлээ зөв сонгох, элсэлтийн ерөнхий шалгалтын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн сургалт, мэдээлэл хүргэх арга хэмжээг зохион байгуулна.

Шинжлэх ухаан, технологи инноваци:

2.4. Орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд хэрэгцээтэй инновацид суурилсан эрдэм шинжилгээний судалгааны төвийг Ховд Их сургуулийг түшиглэн байгуулж, судалгааны ажлын үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

2.4.1. Эрдэм шинжилгээ судалгааны ажилд залуу инженер, багш нарыг хамруулан дэмжинэ.

2.4.2. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн, орон нутгийн эрдэс баялагт түшиглэн инновацид тулгуурласан шинжлэх ухааны судалгаа бүтээлийг дэмжинэ.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал:

2.5. Нийгмийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, нийгмийн халамжийг оновчтой болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, хүн амын хөгжлийг хангаж, дундаж давхаргын хүрээг өргөжүүлэн иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ.

2.5.1 “Цахим Монгол” хөтөлбөрийн хүрээнд хөдөлмөр, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг цахимжуулж, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг ил тод, нээлттэй, шуурхай, хүртээмжтэй болгоно.

2.5.2. Өрхийн амьжиргааны түвшин тогтоох судалгааг зохион байгуулж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт хүргэнэ.

2.5.3. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, хөдөлмөрийн харилцааг сайжруулах, зохистой ажлын байрыг нэмэгдүүлэх аймгийн дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.5.4. Гарааны бизнес эрхлэх залуучуудад зориулсан сургалт, арга хэмжээг зохион байгуулж, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

2.5.5. Бүтээн байгуулалтын томоохон төслүүдийн нэгжид ажиллах залуучуудыг мэргэшүүлэх сургалтад хамруулан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

2.5.6. Хувийн хэвшил, жижиг дунд үйлдвэрлэл, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих замаар жил бүр 600-аас дээш ажлын байр шинээр бий болгоно.

2.5.7. 940 хүүхдийн суудалтай Политехник коллежийн хичээл, практикийн шинэ байрыг ашиглалтад оруулж, хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт, хэрэгцээтэй ангийг шинээр нээж, шаардлагатай мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

2.5.8. "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн төв"-ийг шинээр барьж, үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулна.

2.5.9. "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийг дэмжих" төсөл хэрэгжүүлнэ.

2.5.10. "Ахмадаа ачлая" дэд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.5.11. Нийгмийн даатгалын мэдээллийн системийг боловсронгуй болгож, албан бус салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй иргэд, малчдын нийгмийн даатгалын хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.5.12. Гэр бүл, хүүхэд, эмэгтэйчүүд, эцэг, эхийг дэмжих "Монгол гэр бүл" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.5.13. Өдөр өнжүүлэх төв, гэр бүл, хүүхэдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг Иргэний нийгмийн байгууллагуудыг магадлан итгэмжлэлд хамруулж, үйл ажиллагааг нь дэмжинэ.

2.5.14. Бүтэн өнчин хүүхдийн "Гэрэлт ирээдүй" хадгаламжийг үргэлжлүүлнэ.

2.5.15. Хүүхдийн тоглоомын талбайд хяналт-үнэлгээ хийж, шинээр баригдах хүүхдийн тоглоомын талбайнуудыг MNS 6751:2019 стандартад нийцүүлнэ.

2.5.16. Гэр бүлийн болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн болзошгүй эрсдэлд байгаа хохирогч хамгаалах түр хамгаалах байрыг MNS 60405:2019 стандартад нийцүүлж, тогтвортой үйл ажиллагааг хангана.

2.5.17. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих, соён гэгээрүүлэх чадавхжуулах "Залуучуудын хөгжил" дэд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.5.18. Хүүхдийн ордны барилгад их засвар хийж, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

2.5.19. Хүүхдийн Баянбулаг зуслангийн үйл ажиллагааг сэргээж, MNS 5633:2019 стандартад нийцүүлэн ажиллуулна.

2.5.20. "Жендэрийн тэгш байдлыг хангах" аймгийн дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.5.21. Хотын нийтийн тээврийн автобусны чиглэл, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, хүүхэд, өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг үнэгүй зорчих нөхцөлөөр хангана.

2.5.22. “Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл” боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

Үндэсний бахархал, өв соёл:

2.6. Олон үндэстэн, ястны соёлын биет болон биет бус өвийг хадгалан хамгаалж, түгээн дэлгэрүүлж, өвлүүлэн хөгжүүлж, соёл урлагийн салбарын материаллаг баазыг нэмэгдүүлнэ.

2.6.1. “Олон үндэстэн, ястны өв, соёл урлаг” дэд хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

2.6.2. Монгол хөөмийг Геннист бүртгүүлсэн тэмдэглэлт өдөр буюу жил бүрийн 10 дугаар сарын 30-ны өдөр Хөөмийн урлагийг дэлхийд сурталчлах “Ховд OPEN” арга хэмжээг зохион байгуулна.

2.6.3. Олон үндэстэн ястны соёлын биет болон биет бус өвийг хадгалан хамгаалж түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор жил бүр сум, байгууллагуудын соёлын өдөрлөг, наадам зохион байгуулна.

2.6.4. Хөгжимт драмын театрын барилгыг шинээр барьж, тоног төхөөрөмжийг шинэчилнэ.

2.6.5. Жаргалант суманд Соёлын төв-Хүүхдийн театр шинээр барьж, Ховд сумын Соёлын төвд их засвар хийж, бусад сумдын Соёлын төвүүдийн барилгын засварыг хэрэгцээ шаардлагад нь үндэслэн үе шаттайгаар хийж, материаллаг баазыг бэхжүүлнэ.

2.6.6. Хүүхдийн номын сангийн барилгыг шинэчилж барина.

2.6.7. Хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран соёлын цаг, соёлын булан төсөл хэрэгжүүлнэ.

2.6.8. Яруу найргийн “Болор цом” наадмыг 2023 онд Ховд хотод зохион байгуулна.

2.6.9. “Оюун түлхүүр” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, нийтийн номын сан болон сумдын номын сангийн фондын баяжилт хийж, оюуны бүтээл туурвигчдыг дэмжиж хамтран ажиллана.

2.6.10. Соёлын биет болон биет бус өв, түүх соёлын дурсгалыг хадгалан хамгаалж, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан иргэд, өвлөн уламжлагчдыг урамшуулах журмыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.6.11. Аймгийн Музейн барилгыг шинээр барьж, эрдэм шинжилгээний лаборатори байгуулж, соёлын өвийг судалгааны эргэлтэд оруулна.

2.6.12. “Ойрад Монголчуудын соёл, уламжлалын төв”ийг Манхан суманд байгуулна.

2.6.13. Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал, хөдлөх дурсгал соёлын биет бус өвийн улсын тооллого зохион байгуулж, цахим бүртгэлд оруулна.

ГУРАВ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО.

3. “Шинэ Ховд” төслийг хэрэгжүүлж, бүс нутгийн эрчим хүч, барилгын материал, хөнгөн болон хөдөө аж ахуйн боловсруулах үйлдвэрлэлийн төв болгон хөгжүүлж, эдийн засгаа тэлсэн, бие даасан эдийн засагтай аймаг болох суурийг тавина.

Санхүү, төсвийн зохицуулалт:

3.1. Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, эдийн засгийн тогтвортой, хүртээмжтэй өсөлтийг хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.

3.1.1. Орон нутагт санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтийг дэмжинэ.

3.1.2. Иргэн, хуулийн этгээд хөрөнгийн биржийн арилжаанд сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологид тулгуурласан, цахим арилжааны дэд бүтцээр шууд оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.

3.1.3. Орон нутгийн татварыг боловсронгуй болгож, татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааг цахимжуулж, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх замаар татварын үйлчилгээг иргэд, татвар төлөгчдөд хүндрэлгүй болгож, татварын суурийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.4. Төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг ил тод, хэмнэлттэй зарцуулах нөхцөл бүрдүүлж, санхүүгийн сахилга, хариуцлагыг эрс дээшлүүлэн Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн хангана.

3.1.5. Ховд аймагт үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд 10 дахин бага буюу 1 хувийн татвар төлөх хуулийн хөнгөлөлтийг үргэлжлүүлж, бүсийн нэмэгдэл олгоно.

3.1.6. Худалдан авах ажиллагаагаар дамжуулан эх оронч худалдан авалтыг дэмжиж, тендер шалгаруулалтын үйл ажиллагааг хиймэл оюун ухаан, сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологид тулгуурлан хүний оролцоог багасгаж, илүү нээлттэй болгоно.

3.1.7. Булган, Байтаг боомтуудын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэн ажил үйлчилгээний шуурхай байдал, чанарыг сайжруулна.

3.1.8. Орон нутагт томоохон аж ахуйн нэгж салбараа байгуулахыг санхүү, татварын бодлогоор дэмжинэ.

3.1.9. Бүртгэл санхүүгийн хүний нөөцийн чадавхи, хангамжийг сайжруулан “Цахим санхүү”-ийн үйл ажиллагааг хэвшүүлнэ.

3.1.10. Санхүүгийн хяналт аудит, мэргэжлийн хяналтын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоотой хяналт тавих боломжийг бүрдүүлнэ.

3.1.11. Гадаад, дотоодын шууд хөрөнгө оруулалтын таатай орчин бүрдүүлж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг хөгжүүлж, эрх ашгийг хамгаалан дэмжинэ.

Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд:

3.2. Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл, бүсийн хэмжээний томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдийг дэмжиж, бие даасан эдийн засагтай аймаг болох суурийг тавина.

3.2.1. Ховд голын Шижигтийн хавцалд Эрдэнэбүрэнгийн Усан цахилгаан станцыг байгуулж, байгальд ээлтэй, найдвартай, хямд эрчим хүчээр орон нутгаа бүрэн хангаж, Мянгад-Улиастай чиглэлийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын барилга угсралтын ажлыг эхлүүлж, сэргээгдэх эрчим хүчийг экспортлогч аймаг болно.

3.2.2. “Ховд Эко Цемент”-ийн үйлдвэрийг барьж байгуулан, жилдээ 300 мянган тонн цемент үйлдвэрлэж, баруун бүс нутагт барилгын материалын болон орон сууцны үнийг бууруулна.

3.2.3. Хоногт 1500 метр куб ус цэвэрлэх хүчин чадал бүхий Цэвэрлэх байгууламжийг барьж, ашиглалтад оруулна.

3.2.4. Жилд баруун бүсийн 1 сая толгой малын гаралтай түүхий эд боловсруулах, экспортлох “Ховд үйлдвэр, технологийн парк” байгуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.

3.2.5. Алтай, Буянт, Булган, Мянгад, Эрдэнэбүрэн суманд усалгаатай газар тариалан эрхлэлтийг дэмжиж, тариалангийн талбайг 2000 га-гаар нэмэгдүүлнэ.

3.2.6. “Нефть боловсруулах үйлдвэр” байгуулж, шатахууны үнийг төвийн бүсийн хэмжээнд хүртэл бууруулна.

Уул уурхай, хүнд үйлдвэр:

3.3. Хариуцлагатай уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, аймгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлнэ.

3.3.1. Хөшөөтийн орд газрыг түшиглэн байгальд ээлтэй, шинэ технологид суурилсан “Нүүрс угаах үйлдвэр”-ийг барьж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

3.3.2. Уул уурхайн үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлэх замаар хариуцлагатай олборлох үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, нөхөн сэргээлт, биологийн

олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалалтыг сайжруулан хуримтлагдах нөлөөллийг бууруулна.

3.3.3. Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдэх геологи, судалгааны ажлыг дэмжиж, аймгийн эрдэс баялгийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

3.3.4. Сайжруулсан шахмал түлшний бүсийн хэмжээний үйлдвэр байгуулна.

3.3.5. Хөшөөтийн уурхайд олборлох үйл ажиллагааг шинээр эхлүүлэх аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааг дэмжиж, орон нутагт оруулах эдийн засгийн үр өгөөж, татварын орлогыг нэмэгдүүлнэ.

3.3.6. Олборлох үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдээс орон нутагт оруулах орлогыг нэмэгдүүлж, иргэдийн нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд зарцуулна.

3.3.7. Хөшөөтийн уурхайн автозамын засвар үйлчилгээг тогтмолжуулж, замын тэмдэг, тэмдэглэгээг стандартад нийцүүлж, тээвэрчдийн аюулгүй байдлыг хангана.

3.3.8. Хөшөөтийн нүүрсний уурхайд ажиллаж буй тээвэрчид, уурхайчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол хамруулж, хөдөлмөр хамгааллыг хангахад мэргэжлийн байгууллагуудын хяналтыг сайжруулна.

3.3.9. “МоЭнКо” ХХК-тай байгуулсан гэрээг шинэчилж, Ховд аймагт Хөшөөтийн уурхайгаас ирэх үр ашиг, орон нутгийн тээврийн компаниудын нүүрс тээвэрлэлтэнд эзлэх хувийг нэмэгдүүлнэ.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэр:

3.4. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, борлуулалтын сүлжээг хөгжүүлж, гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотооддоо бүрэн хангана.

3.4.1. Өрхийн болон жижиг дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчдийг дэмжсэн “Үйлдвэрлэгч-Ховд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж, бизнесээ өргөжүүлэх аж ахуйн нэгж, иргэдийн санал санаачилгыг дэмжинэ.

3.4.2. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрийн парк байгуулах ажлыг бодлогоор дэмжин хэсэгчилсэн төлөвлөлт хийж, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг дэмжинэ.

3.4.3. Мал аж ахуйн үржлийн нэгжийн үйл ажиллагааг дэмжиж чанар сайтай малын өсвөр хээлтүүлэгчийг бэлтгэж, үүлдэрлэг байдлыг ханган чанаржуулж, цөм сүргийн аж ахуйнуудыг шинээр бий болгоно.

3.4.4. Сүү болон махны чиглэлийн фермерийн үйл ажиллагааг дэмжиж хямд чанартай мах, сүүгээр иргэдийн хүнсний хэрэгцээг хангана.

3.4.5. Сүү, цагаан идээ худалдан борлуулах цэгийн тоог нэмэгдүүлнэ.

3.4.6. Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрүүдээ дэмжиж хагас, бүтэн боловсруулсан бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоонд чанарын үнэлгээ хийж, жижиглэн худалдааг дэмжин ажиллана.

3.4.7. Хөдөө аж ахуйн Агро парк цогц төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.4.8. "Шинэ-Ховд" төслийн хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар байгуулна.

3.4.9. Хүлэмжийн аж ахуйн эрхлэх аж ахуйн нэгж, иргэдэд санхүүгийн дэмжлэг, урамшуулал олгох хөтөлбөр хэрэгжүүлж, жилийн дөрвөн улиралд эрүүл, аюулгүй хүнсний нарийн ногоогоор дотоодын хэрэгцээгээ хангана.

3.4.10. Услалтын системүүдийг үе шаттайгаар сэргээн засварлаж, өргөжүүлэн төмс хүнсний ногоо, малын тэжээлийн ургамал, үр тарианы тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.

3.4.11. Усалгаатай газар тариалангийн бүс нутагт жимс, жимсгэний тариалалт эрхлэх иргэд аж ахуй нэгжүүдэд газар олгож, тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.

3.4.12. Тарвас, төмс хүнсний ногооны үрийн шинэчлэл хийнэ.

3.4.13. Газар тариалан эрхлэгчдийг бага оврын тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэлээр үе шаттайгаар хангана.

3.4.14. Бэлчээрийн доройтлыг бууруулах газар зохион байгуулалтын тогтолцоог бүрдүүлж, зохистой ашиглан хамгаалж, нөхөн сэргээх ажлыг олон улсын төсөл хөтөлбөрийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулна.

3.4.15. Инженерийн хийцтэй бэлчээрийн худаг, уст цэгийн тоог нэмэгдүүлж ашиглагдахгүй байгаа бэлчээрийн хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

3.4.16. Хөдөө аж ахуйн болон Мал эмнэлгийн газрын барилгыг шинээр барьж ашиглалтад оруулна.

3.4.17. Мал эмнэлгийн лабораторийн барилгад их засвар хийж, өргөтгөн Баруун бүсийн мал эмнэлгийн судалгаа шинжилгээний төв байгуулж, лабораторийн оношилгооны хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн, шинжээч эмч, мэргэжилтнүүдийг чадавхжуулна.

3.4.18. "Мал амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах" аймгийн дэд хөтөлбөрийн хүрээнд халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх арга хэмжээг жил бүр төлөвлөн хэрэгжүүлнэ.

3.4.19. Сум бүрт стандартын шаардлага хангасан, байгаль орчинд ээлтэй, орчин үеийн технологи ашигласан мал угаалгын ванн барьж, мал угаалгын ажлыг тогтмолжуулж, чанар, үр дүнг нэмэгдүүлнэ.

3.4.20. Сумдын мал эмнэлгийн тасаг, нэгж, малын эмч нарын ажиллах орчин нөхцөл, мэргэжил ур чадварыг сайжруулна.

3.4.21. Мал эмнэлгийн нэгдсэн цахим системийг хөгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлнэ.

3.4.22. Халдварт, гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг тогтмол авч хэрэгжүүлж, тандан шинжилгээг цаг тухай бүрт хийж гоц халдварт өвчингүй бүс нутгийн статусыг хадгална.

3.4.23. Орон нутгийн түүхий эд, инновацид суурилсан шинэ бүтээгдэхүүн брэнд бий болгох санал санаачилга, төсөл хөтөлбөрийг дэмжинэ.

Аялал жуулчлал:

3.5. Аялал жуулчлалын дэд бүтцийг сайжруулах отоглох цэг, авто зам дагуу үйлчилгээний цогцолборуудыг барьж, түүнийг түшиглэсэн үйлчилгээг хөгжүүлэх замаар иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

3.5.1. “Тогтвортой аялал жуулчлал-II” төслийн хүрээнд “Чулуун соёлын дижитал музей” бүхий нүүдэлчдийн соёлын судалгаа, мэдээллийн төв байгуулах, Сангийн хэрэм-аялал жуулчлалын гудамж байгуулах, “Гурван сэнхэр төвтэй таван од” аялал жуулчлалын хөтөлбөрийн аяллын маршрутын дагуу дэд бүтцийг сайжруулж, отоглох цэг, үйлчилгээний цогцолборуудыг барих ажлуудыг хэрэгжүүлж, тэдгээрт түшиглэсэн үйлчилгээг хөгжүүлнэ.

3.5.2. “Мөнгөлөг шагшuurга” цас мөсний баяр, “Цайны зам өв соёлын наадам”, “Нарны баяр-Наурызын баяр” зэрэг аялал жуулчлалын арга хэмжээнүүдийн цар хүрээ, чанар, үйлчилгээг сайжруулж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

3.5.3. Босоо тэнхлэгийн авто замыг түшиглэн БНХАУ, ОХУ-ыг дамнасан хил орчмын аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

3.5.4. Аймгийн үзэсгэлэнт байгаль, олон угсаатны биет болон биет бус өв соёл, “Гурван сэнхэр төвтэй таван од” аялал жуулчлалын хөтөлбөрт тусгагдсан маршрут, бүтээгдэхүүн үйлчилгээг аялал жуулчлалын олон улсын цахим сүлжээ, гадаад, дотоодын аялал жуулчлалын үзэсгэлэнгүүдэд техникийн дэвшил ашиглан сурталчилна.

3.5.5. Аймгийн аялал жуулчлалын маршрутад орсон байгалийн үзэсгэлэнт газар, өв соёл, түүхийн дурсгалт газруудын чиглэлд автозам, гүүр барих асуудлыг олон улсын төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд хамтарч шийдвэрлэнэ.

3.5.6. Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх санал, санаачилгыг бүх талаар дэмжинэ.

Эрчим хүч, дулаан хангамж:

3.6. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой ажиллагааг бүрэн хангана.

3.6.1. Ховд хотын өсөн нэмэгдэж буй цахилгаан, дулааны хэрэглээг тооцон шугам сүлжээг өргөтгөж, тоолуурын систем нэвтрүүлнэ.

3.6.2. Сумдын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцын өргөтгөл шинэчлэлийг үргэлжлүүлэн хийнэ.

3.6.3. Ховд хотын дулааны эх үүсвэрийг өргөтгөх, шугам сүлжээг шинэчлэх, засварлах, байгаль орчинд ээлтэй шинэ технологи нэвтрүүлж, шугам сүлжээний насжилтыг уртасгана.

3.6.4. Ховд хотын орон сууцнуудын дулаан хангамжийг сайжруулж, байнгын хэрэглээний халуун устай болгоно.

3.6.5. Мянгад суманд 10 Мвт-ын нарны цахилгаан эрчим хүчний станц байгуулна.

Зам, Тээвэр, логистик:

3.7. Босоо, хэвтээ тэнхлэгийн автозамыг түшиглэн төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар тээвэр логистикийн төвийг Ховд хотод байгуулна.

3.7.1. Нутгийн зам хөтөлбөрийн хүрээнд Чандмань, Цэцэг, Ховд, Эрдэнэбүрэн, Дөргөн сумын төвүүдийг хатуу хучилттай автозамаар холбоно.

3.7.2. Жаргалант сумын автозамыг хэсэгчлэн сайжруулж, үет шаттайгаар хатуу хучилттай болгоно.

3.7.3. Авто замын даацын хяналтыг тогтмолжуулна.

3.7.4. Ховд-Улаангом хотыг 163.3 км хатуу хучилттай авто замаар холбох төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.7.5. Нисэх буудлыг Олон улсын 4С ангилалд оруулах хөрөнгө оруулалт, өргөтгөл шинэчлэл хийнэ.

3.7.6. Говь-Алтай-Ховд-Баян-Өлгий чиглэлийн авто замын дагуу аялал жуулчлалын үйлчилгээний "Ховд" цогцолбор байгуулна.

3.7.7. Ховд голын Цагаанбулангийн модон гүүрийг шинэчилнэ.

Барилга, хот байгуулалт, газрын харилцаа:

3.8. Газар зохион байгуулалт, төлөвлөлт хот байгуулалтын нэгдсэн тогтолцоог бэхжүүлж, орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

3.8.1. Аймгийн Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

3.8.2. "Стандарттай Ховд" хөтөлбөрийн хүрээнд шинээр баригдах орон сууц, барилга байгууламжуудад стандартын шаардлагыг мөрдүүлж, байнгын ашиглалтад хүлээн авах улсын комиссын үйл ажиллагааг ил тод болгоно. (гадна зам, талбай, хогийн цэг, ногоон байгууламж, авто зогсоол, хүүхдийн тоглоомын талбай гэх мэт)

3.8.3. Ховд хотын дахин төлөвлөлт, хэсэгчилсэн төлөвлөлтийг хийж, иргэдийн газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах замаар орон сууцжуулах ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.

3.8.4. Нийгмийн даатгал төлдөг, бага, дунд орлоготой иргэдийг анх удаа орон сууцанд ороход нь урьдчилгаа төлбөргүй, жилийн 4-6 хувийн хүүтэй орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлэнд хамруулна.

3.8.5. Баруун бүсийн барилгын материалын нэгдсэн лабораторийг байгуулна.

3.8.6. Барилгын материал үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг бодлогоор дэмжинэ.

3.8.7. Ховд хотын үерийн далан, борооны ус зайлуулах суваг, хоолойг үе шаттай байгуулна.

3.8.8. Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд Ховд хот, сумын төвүүдэд 1000 айл өрхийг орон сууцжуулах төсөл хэрэгжүүлнэ.

3.8.9. Настжилт өндөртэй орон сууцнуудын дээвэр, фасад, шугам сүлжээ, орц хонгил, зам талбайг шат дараатайгаар засварлана.

3.8.10. Аймгийн хэмжээнд газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан хаягжуулалт хийнэ.

3.8.11. Хот суурин газрын ус хангамж, ариутгах татуургын хүчин чадлыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.

3.8.12. Ховд хотын шугам сүлжээ /цэвэр, бохир, дулаан/-нд өргөтгөл, шинэчлэл хийнэ.

3.8.13. Аймгийн 90 жилийн ойг угтаж “Цайны зам” цогцолбор байгуулна.

3.8.14. Цайны замын эхлэл, дундах буудал, /өртөөний газар/ төгсгөл цэгүүдэд дурсгалын болон мэдээллийн самбар байгуулна.

ДӨРӨВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО.

“Цахим Монгол” - төрийн шуурхай үйлчилгээ:

4.1. “Цахим Ховд” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, хүртээмжтэй, чирэгдэлгүй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдийн цаг, хугацаа, зардлыг хэмнэнэ.

4.1.1. “Нэг иргэн-Нэг бүртгэл” арга хэмжээг үргэлжлүүлж, иргэдийн төрийн байгууллагын мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг халж, иргэд төрийн цахим үйлчилгээг сумандаа шуурхай авдаг болно.

4.1.2. Төрийн үйлчилгээнд мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн дэвшил, инновац нэвтрүүлж, үр ашгийг дээшлүүлнэ.

4.1.3. “Цахим-Ховд” хөтөлбөрийн хүрээнд хүн амыг өндөр хурдны интернэтийн сүлжээнд холбож, төрийн байгууллагуудын мэдээллийн ил тод байдлыг нэмэгдүүлэн иргэд, олон нийтийн саналыг цахимаар авах нөхцөл бүрдүүлнэ.

4.1.4. Төрийн бүхий л байгууллагуудад ил тод байдлыг хангаж, Шилэн дансны хуулийг бүрэн хэрэгжүүлнэ.

4.1.5. Хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжих хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

Мэргэшсэн, хариуцлагатай төрийн алба:

4.2. “Хариуцлагатай тунгалаг төр” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэхийн зэрэгцээ “Стандарттай Ховд хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлж, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудад төрийн үйлчилгээний үндэсний стандарт нэвтрүүлж, төрийн үйлчилгээг соёлтой хүртээмжтэй шуурхай, хүнд сурталгүй хүргэнэ.

4.2.1. Төрийн албан хаагчдын сургалтын болон нийгмийн баталгааг хангах хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албаны хүний нөөцийг чадавхжуулах үйл ажиллагааг тасралтгүй зохион байгуулж, мэдлэг чадвар, хандлагыг эрс шинэчилнэ.

4.2.2. Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, үйлчлүүлэгчийн үнэлгээ, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн албан хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.

4.2.3. Төрийн байгууллагуудын ажлын уялдаа холбоог сайжруулж, ажлын үр дүн тооцож, хариуцлагыг сайжруулна.

4.2.4. Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.

4.2.5. Бүх нийтэд хүний эрх, жендерийн боловсрол олгох, жендерийн тэгш байдлыг хангах бодлого баримталж, шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоо, манлайллыг нэмэгдүүлнэ.

4.2.6. Төрийн болон иргэний нийгэм, төрийн бус байгууллага, бизнесийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бүх талаар дэмжиж, иргэний нийгэм, нийгмийн бүлгүүд, иргэд засаглалын үйл явцад хяналт тавих боломжийг хангана.

4.2.7. Төр, хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх ажлыг өргөжүүлж, хамтын үйл ажиллагааг сайжруулна.

4.2.8. Төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын ажиллах орчин, нөхцөлийг сайжруулж, иргэдэд хүргэх төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.2.9. “Стандарттай Ховд” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудад төрийн үйлчилгээний үндэсний стандарт нэвтрүүлнэ.

4.2.10. Бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах сонгон шалгаруулалтын бүх явцыг ил тод болгож, үнэлгээний хорооны гишүүдтэй ёс зүй, хариуцлагын гэрээ байгуулж, сахилга хариуцлагыг сайжруулна.

4.2.11. Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалтыг хууль журмын хүрээнд ил тод нээлттэй зохион байгуулж, гагцхүү чадахуйн зарчмын хүрээнд томилгоо хийнэ.

4.2.12. Аймгийн болон Мянгад, Дөргөн, Дарви, Манхан сумын Нутгийн удирдлагын ордоны барилгад их засвар хийнэ.

4.2.13. Ардын хувьсгалын 100, Ховд аймаг байгуулагдсаны 90 жилийн ой болон сум, байгууллагуудын тэгш ойнууд, Төрийн тахилгат Алтан Хөхий хайрханы тэнгэрийг тайх зэрэг арга хэмжээнүүдийг олон, үндэстэн ястны өв соёл, уламжлалын хүрээнд ёслол төгөлдөр тэмдэглэн өнгөрүүлнэ.

Амар тайван аюулгүй нийгэм:

4.3. Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийтийн хэв журмыг хамгаалах үйл хэрэгт олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлэх, авлигаас ангид төрийн албыг бэхжүүлж, нийтийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллана.

4.3.1. Аймаг, сумын төвийн гудамж талбайг камержуулан гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох ажлыг эрчимжүүлж, “Тайван амгалан Ховдчууд” хөтөлбөрийг үргэжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

4.3.2. “Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах” дэд хөтөлбөрийг үргэжлүүлэн хэрэгжүүлж, Хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах зорилгоор Мэргэжлийн хяналтын газрыг шинэ технологийн багаж хэрэгслээр хангаж, Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах байгууллагуудын үйл ажиллагааг идэвхжүүлнэ .

4.3.3. Болзошгүй гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдалд зориулалттай эрсдэлийн сан байгуулж, иргэдийн боловсролыг дээшлүүлнэ.

4.3.4. Архидан согтуурахтай хийх тэмцлийг эрчимжүүлж олон талт арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулна.

4.3.5. Хууль сахиулах чиг үүрэг бүхий байгууллагуудыг чадавхжуулах материаллаг байдлыг нь сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

4.3.6. “Иргэдийн эрх зүйн боловсрол олгох” дэд хөтөлбөрийг үргэжлүүлэн хэрэгжүүлж, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, сургалт, мэдээллийг дээшлүүлнэ.

4.3.7. Мал хулгайлах гэмт хэргийг бууруулна.

4.3.8. Авлига, ашиг сонирхолын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх эрх зүйн болон бодлогын орчинд шударга ёсыг эрхэмлэсэн бүх нийтийн хандлагыг төлөвшүүлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.

4.3.9. Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах хуулийн хүрээнд хэрэгжилтэнд шаардлагатай төсвийг жил бүр батлуулж, хэрэгжилтийг ханган ажиллана.

4.3.10. Цагдаагийн газрын барилгыг шинэчлэн барьж, хөдөлгөөнт эргүүлийн парк шинэчлэлтийг шийдвэрлэнэ.

4.3.11. Улсын бүртгэлийн хэлтэс болон Төрийн архивын нэгдсэн байрны асуудлыг шийдвэрлэнэ.

4.3.12. Хүүхдийн эрхийн хууль зүйн хорооны үйл ажиллагааг дэмжиж, эрсдэлт бүлгийн хүүхдүүдийн судалгааг гаргаж, даатгалд хамруулан, хамгаалах үйлчилгээг үзүүлнэ.

4.3.13. Манхан сумын 3 замын уулзварт Мэргэжлийн хяналтын газар, Онцгой байдлын газар, Цагдаагийн газар, Авто тээврийн хяналтын нэгдсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх барилга, байгууламжийг барьж, үйл ажиллагааг эхлүүлнэ.

Гадаад бодлого:

4.4. Гадаад улс болон хөрш орнуудын хил залгаа хот, мужуудтай уламжлалт харилцаагаа өргөжүүлж, эдийн засаг, бизнес, нийгэм, соёл, аялал жуулчлалын харилцаагаа шинэ шатанд гаргана.

4.4.1. “Бүс ба Зам” санаачилгын хүрээнд Хятад-Монгол-Оросын эдийн засаг, дэд бүтэц, шинжлэх ухаан, нийгэм, соёлын хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ.

4.4.2. Гуравдагч орнуудын ах дүүгийн хамтын ажиллагаатай хот, мужуудтай уламжлалт хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлнэ.

4.4.3. Хөрш орнуудын уламжлалт харилцаатай хот, мужуудтай харилцаа хамтын ажиллагаагаа улам хөгжүүлж, Алтай бидний нийтийн гэр олон улсын байгууллагын үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцоно.

4.4.4. НҮБ, Олон улс, төсөл, хөтөлбөрүүдийн байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг сайжруулж, орон нутагт оруулах хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.

4.4.5. Олон улсын Ардын язгуур урлагийн Анхдугаар наадмыг Гадаад харилцааны болон Соёлын яам, Олон улсын байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулна.

Батлан хамгаалах бодлого:

4.5. Батлан хамгаалахын багц хууль, тогтоомж, “Монгол Улсын Батлан хамгаалах бодлогын үндэс” баримт бичгийн зорилтуудын хэрэгжилтийг хангаж ажиллана.

4.5.1. Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх арга хэмжээг холбогдох байгууллага, сумуудтай хамтран зохион байгуулж, аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулиудад “Монгол цэрэг-Дэлхийн цэрэг” дайчин алдрын булан байгуулна.

4.5.2. Цэргийн насны залуучуудын эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүлжүүлэх, боловсролын түвшинг дээшлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулна.

4.5.3. Цэрэг спортын “Дөл” цогцолбор тэмцээнийг аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулиудын ахлах ангийн сурагчдын дунд жил бүр зохион байгуулна.

4.5.4. Орон нутгийн цэрэг, орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүний бэлтгэл бэлэн байдлыг хангах, тэднийг сургалтад хамруулах, шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлнэ.

4.5.5. Улсын болон цэргийн дайчилгааны даалгавраар тогтоосон материал, эд хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлж, бэлэн байдлыг хангах, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

4.5.6. Зэвсэгт хүчний 123 дугаар анги, Хилийн 0130 дугаар ангийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.

ТАВ. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО.

5.1. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглах, орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг дээшлүүлнэ.

5.1.1. “Ховд аймгийн Ногоон хөгжлийн /2016-2026 он/ хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлж Ногоон хөгжлийн загвар аймаг болно.

5.1.2. Буянт голын зуслангийн айлуудад “Хоггүй цэвэрхэн Ховд” аяныг зохион байгуулж, ус, хөрсний бохирдолоос сэргийлнэ.

5.1.3. Мод тарьж ногоон хөгжилд хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийн ойжуулсан талбайд мөнгөн урамшуулал олгож, ойжуулах ажлыг эрчимжүүлж жилд 30-аас доошгүй гектар талбайд ойжуулалтын ажлыг хийнэ.

5.1.4. Орон сууц, нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбай, зам дагуу хийгдэх ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж, арчилгааг сайжруулна.

5.1.5. Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийн хэрэгжилтийг сайжруулж, усны бохирдол, хомсдолыг багасгана.

5.1.6. Рашаан, булгийн эх, ундарга, орчныг хамгаалж тохижуулах ажлыг тухайн газар оршин суугч иргэд, нөхөрлөлтэй хамтран зохион байгуулна.

5.1.7. Ховд хотын ундны усны 2 дахь эх үүсвэрийн хайгуул судалгааны ажлыг хийж, ТЭЗҮ-ийг боловсруулж, ажлыг эхлүүлнэ.

5.1.8. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг нэмэгдүүлж, менежментийг сайжруулж, орчны бүсийн иргэдийн амьжиргааг дэмжинэ.

5.1.9. Байгальд ээлтэй, нөөцийн хэмнэлттэй, үр ашигтай хэрэглээ, үйлдвэрлэлийг дэмжиж, хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрийг төр, хувийн хэвшлийн оролцоотой байгуулна.

5.1.10. Хог хаягдлыг бууруулах ангилан ялгах талаар иргэдийн мэдлэг, ухамсрыг дээшлүүлэх, дадал суулгах сургалт, сурталчилгааны ажлыг эрчимжүүлж, хог хаягдлын менежмент хэрэгжүүлж, сумдын хур хог хаягдлыг устгах, хог хаягдал зайлуулах техник хэрэгсэлтэй болгоно.

5.1.11. Хувиараа ашигт малтмал олборлосон иргэдийн нөлөөгөөр болон уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайг нөхөн сэргээнэ.

5.1.12. Гар аргаар болон бичил уурхайн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөтэй технологи, арга ажиллагааг зогсоож, хариуцлагатай олборлох үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэн нөхөн сэргээлт, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг сайжруулна.

5.1.13. Экологийн аюулгүй байдлыг хангах хуванцар сав боловсруулах үйлдвэр байгуулна.

5.1.14. Ховд хотын нийтийн эзэмшлийн орон сууц болон гэр хорооллын хогийг татан зайлуулах оновчтой менежментийг боловсруулж, Сууц өмчлөгдчийн холбооны үйл ажиллагааг дэмжинэ.

5.1.15. Бүрэн шаталттай ахуйн хэрэгцээний стандартын зуухыг орон нутагт нийлүүлэх, зарим барилга, байгууламжийг байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт технологи ашиглан халаах замаар нүүрсний хэрэглээг багасгаж, агаарын чанарын бүсүүдийг тогтоож, Ховд хотын агаарын бохирдол /утаа/-ыг 50 хувь хүртэл бууруулна.

5.1.16. Аймгийн нутаг дэвсгэрт ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын судалгааг хийлгэж, ан амьтдын байршил, нөөцийг тогтоож, аймгийн ангийн менежментийн төлөвлөгөөг шинэчилж, зохистой ашиглалтыг бий болгоно.

5.1.17. Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд, айл өрхүүдэд орчин үеийн шаардлага хангасан тоолуур нэвтрүүлж, “Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-ыг мөрдүүлнэ.

5.1.18. Уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах, цөлжилтийг сааруулах, бэлчээрийн даацыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Цаг агаарт зориудаар нөлөөлөх арга хэмжээг дэмжиж, гаралтын тоог нэмэгдүүлнэ.

5.1.19. Нүүдлийн уламжлалт ёс заншил, соёлоо түгээн дэлгэрүүлэх, байгаль хамгаалах үйлсэд амжилт гаргаж байгаа малчдыг бүх талаар урамшуулан дэмжих Эко малчин шагнал бий болгоно.

ЗУРГАА. СУМ, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО.

6.1. “Стандарттай Шинэ Ховд” хөтөлбөрийн хүрээнд Баруун бүсийн тулгуур төв эртний түүхт Ховд хот, хөдөөгийн 16 сумын төвийг үйлдвэр, бизнес, худалдаа үйлчилгээ нь стандарттай, ногоон байгууламж, дэд бүтцийн хөгжил сайтай, соёлтой, эрүүл, аюулгүй хот, суурин болгон хөгжүүлнэ.

6.1.1. Орон сууцны дэд хөтөлбөрийн хүрээнд дундаж орлоготой иргэдэд зориулсан өртөг багатай орон сууц барих аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжиж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр 500 айлын орон сууцыг Ховд хотод барина.

6.1.2. “Хашаандаа сайхан амьдарцгаая” төслөө үргэлжлүүлэн цэвэр бохир усны шугам сүлжээг Ховд хотын гэр хорооллын багуудад хүргэнэ.

6.1.3. Хотын А зэрэглэлийн бүсийн гудамж, талбай, ногоон байгууламжийг стандартын дагуу тохижуулна.

6.1.4. Хотын хэмжээнд ашиглагдаж буй болон шинээр барих ундны усны худгуудыг үе шаттайгаар ухаалаг системд шилжүүлж, цэвэр усны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

6.1.5. Жаргалант сумын багуудын авто болон явган зам, гэрэлтүүлгийг иж бүрэн сайжруулна.

6.1.6. Жаргалант суманд саун, халуун усны цогцолбор байгуулна.

6.1.7. Түлшний захыг хотын зах руу нүүлгэнэ.

6.1.8. Хот хоорондын Автовокзалыг хотын зах руу нүүлгэнэ.

6.1.9. Амарсанаагийн цэцэрлэгт хүрээлэнг өв соёл, язгуур урлаг, амралт зугаалгын бүс болгон хөгжүүлнэ.

6.1.10. Хотын гэрэлтүүлэг, камерын хяналт замын тэмдэглэгээг стандартын дагуу хийж шинэчилнэ.

6.1.11. Хогны шинэ менежментийг бий болгож хог хаягдалгүй аймаг болно.

6.1.12. Ховд хотыг Баруун бүсийн аялал жуулчлалын төв болгох зорилтын хүрээнд олон ястны түүх соёл, байгалийн музейн цогцолборыг байгуулна.

6.1.13. Нийтийн тээврийн үйлчилгээг өргөжүүлнэ.

6.1.14. “Шинэ хөдөө” төсөл хэрэгжүүлж, хөдөөгийн малчдын амьдрах орчинг сайжруулж, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

6.1.15. Сумдын сургууль, цэцэрлэг, соёлын төв, эмнэлэг, Нутгийн удирдлагын ордон, банк, үйлчилгээний байгууллагууд болон иргэдийн орон сууцыг цэвэр, бохир, дулааны нэгдсэн шугам сүлжээнд үе шаттай холбоно.

6.1.16. Залуу малчин, тариаланч гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, орон нутагт тогтвор суурьшилтай аж төрөх залуу малчин өрхүүдэд өвөлжөө, хаваржаан дээрээ тохилог амины сууц барихад дэмжлэг үзүүлнэ.

6.1.17. Хөдөөгийн залуусын урлаг, спортын бага наадмыг 2 жил тутам зохион байгуулна.

6.1.18. Малчдын нөхөрлөл, хоршоог чадавхжуулах арга хэмжээг зохион байгуулж, малчин өрхүүдийн орлогыг нэмэгдүүлэх ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

6.1.19. Сум, орон нутагтаа аж ахуй эрхлэх, төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнэ тариалах иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжинэ.

6.1.20. Ахуй үйлчилгээний салбарыг сумдад байгуулна.